

מרן הראי"ה קוק זצ"ל

אורות הקודש

אור תורה בישראל

חלק מיוחד

פרקי אורות שנלקטו

ע"י מרן הרב הנזיר

רבנו דוד כהן זצוק"ל

לפנינו קבוצת אורות מכתבי קודשו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל שכתב בראשית גלותו, בראשית חורף ה'תרע"ה, סמוך לפרוץ מלחמת העולם הראשונה. כל הפרקים המובאים כאן נכתבו בסט-גאללן שבשוויצריה בשנה זו, שם שהה כששה-עשר חודשים עד שקיבל עליו את עול רבנות קהילת "מחזיקי הדת" שבלונדון, אנגליה, בחודש שבט ה'תרע"ו. בשלהי אותה שנה, שנת ה'תרע"ה, וליתר דיוק בכ"ח במנחם-אב, יצא הרב הנזיר לפגוש ברבו החדש, ועל אותה פגישה הצהיר: "נהפכתי והייתי לאיש אחר. יותר מאשר פללתי מצאתי. מצאתי לי רב".

מרן הרב הנזיר ערך את מערכות אורות הקודש מתוך שמונת קבצי כתי"ק של מרן הראי"ה קוק זצ"ל. אף שיגע בעמל רב, במשך שנים רבות על עריכת אורות הקודש, הרגיש שלא בנוח עם פקודת מרן הראי"ה אליו, לציין בשער הספר כי הוא ערך את הספר, מכיון שסוף סוף הפרקים כולם על-ידי הרב נכתבו. ובין כתבי קודשו מצאנו שרשם לעצמו בעפרון על אחד מן הטיוטות הראשונות של שער אורות הקודש בלשון הזו: "בעריכת" - לא מפני העבודה, ולא מפני האמת (הדגשה במקור), שכן כל הסדר וכל השטה היא לא ממנו, להבדיל בין דברי הרב לדברי התלמיד".

קבוצת פרקי האורות שלפנינו הועתקו מכת"ק על-ידי הרב הנזיר (ארכיון נזר דוד 17/1705) בשנים הראשונות של עריכת "אורות הקודש", בשנות הפי"ם, בחיי מרן הרב זצ"ל, אלא שרוב הפרקים הללו לא מצאו מקומם בעריכת הכרכים. הרב הנזיר נתן להם כותרת: "אור תורה בישראל - חלק מיוחד".

בפתיחה לאורות הקודש (עמ' 19) מונה מרן הרב הנזיר זצ"ל את "יסודי השטה האלהית" שמהווים את שמות

השערים של אורות הקודש (אחרי חכמת הקודש והגיון הקודש): הקודש הכללי, החיות העולמית, האחדות הכוללת, הטוב הכללי, התעלות העולם. ואחר כך במוסר הקודש: האהבה, הענוה, השלום, העלאת העולם. כל אלו יצאו לאור בשלושת הכרכים שיצאו בחיים חיותו והרביעי שנדפס זה מכבר. אלא שעוד מונה שם הרב הנזיר: "ויסוד היסודות: אור תורה בישראל. וגולת הכותרת: אורו של משיח".

וכן ב"מבוא" לאורות הקודש סע' יג (עמ' 24) מבשר הרב הנזיר על התוכנית להוציא לאור את "מוסר הקודש" "בשני כרכים, ועוד חלק שלישי, נעילת שערים, מיוחד ליסוד היסודות, אור תורה, אור ישראל, וארץ ישראל. וגולת הכותרת, אורו של משיח".

אמנם רק חלקה הראשון של התוכנית יצא אל הפועל, מוסר הקודש, כאמור, בכרכים ג-ד של אורות הקודש. שני החלקים האחרונים: "אור תורה בישראל" ו"אורו של משיח" לא נדפסו מעולם, ובאמת שגם לא נערכו עריכה ממשית על ידי הרב הנזיר זצ"ל. נשתמרו - כאמור - רק שכתובי הפרקים הראשוניים. אולם אופן סידורם והצבת כותרותיהם רחוק מלהיות שלם. אמנם, הרב הנזיר ערך רשימות ראשוניות של נסיון ביצירת רצף מסויים בין הפרקים ובאלו השתמשנו. לאלו מן הפרקים שהספיק מרן הרב הנזיר זצ"ל לקרוא בשמות צירפנו לכאן את אותם שמות.

עשרים ושמונה הפרקים הראשוניים המובאים כאן נלקחו מקובץ כתי"ק אחד (שני הפרקים האחרונים נלקחו מקובץ), שכן רק ממנו העתיק הרב הנזיר מכת"ק פרקים לשער "אור תורה בישראל". על פי רשימות אחרות של ראשי פרקים נוספים שנעשו לטובת שער "אור תורה

בישראל", עולה כי כבר יצאו לאור רבים מהפרקים שכבר
באו בדפוס במסגרות אחרות, וחלקם הגדול אפילו בשאר
שערי אורות הקודש.

אם כן, אף שלא סודרו "פרקי אור תורה בישראל"
בשלמות, ואפילו נלקטו רק מקובץ אחד (למעט שני
פרקים), מכל מקום הם בהחלט המשך ישיר לסדרת אורות
הקודש, ומהווים לפחות את חציו של "כרך ה".

הראל כהן

ארכיון "נזר דוד", ירושלים

תורה מן השמים

א

¹עולם מלא הוא סודן של ישראל, המעשה והאמונה ביחד, כל הממשיות וכל האידיאליות של מלא עולמים, בשרשם והסתעפותיהם, ושאיפת התאמתם וזיווגם היותר מותאם, להוציא כלי למעשהו, להכשיר את החיים ואת המציאות, וכל היש המלא, לתפקידם.

החוש הקדוש והבריא, הנאדר בקודש, של הסתכלות מלאה במציאות ושרשיה, זהו כשרון ספור תהלת ד' אשר לישראל, המאמץ אותם בישועת עולמים, הנותן להם עזוז עולמי עולמים, הויה מושרשת בכל מלא עולמי עד, עד שהם הם מעוז היש, וכל העולם כולו בהם הוא תמוך, קיים ונאזר. ההרמוניות שבמהותם היא נפלאה ומיוחדת, והיא חודרת והולכת עד ההרמוניה החומרית, והסתגלותה אל ההרמוניה הרוחנית, של עצמיותם הם ושל כל ההויה, העונה ברוך לעומתם.

סגולת אור החיים הזה של התאמת העולמים, של זיווג החיים בכל ערכיהם, בצורה עושה פירות ופרי פירות לעד ולעולמי עולמים, גנוז הוא בתורה. ותורה זו מן השמים היא נתונה, ומן השמים ירדה לארץ, והרי היא מחברת את כל היקום על פי אותה התואמיות של יצירתו ועצמותו, על ידי חמדה גנוזה שהיתה גנוזה לפני הקב"ה אלפים שנה קודם שנברא העולם, - סוד העולם, תיאור ההויה, מסקנתה, אידיאלה, תוארה, מהותה, מטרתה, והתרוממותה האין קצית.

1. הרב הנזיר כתב על פרק זה: "מסוגל להעמיד בראש כל המאמר אור תורה בישראל".

כי יקום נביא או חולם חלום אשר חזון רוח ידבר, אשר יקח לו עמדה ממטבע אחת בעולם, שתוכל למלא חביון נפש, גם ירד תהומות לחידור החמירות ועזוז כשפיה, ואם יעלה שחקים לצפיות רוחניות עליונות ומרבית קסמיהם, החזון תוהו הוא בסורו מדרך עולמים, בהחלישו יסוד איתן של חבור כל העולמים, המוחשים והחזיוניים עם כל שרשי שרשיהם, אשר רק מידי אביר יעקב ואבן ישראל נתנו, בהכרת אמת רוממה מכל שחקים ועמוקה מכל תהומות.

ועזוז החיים חודר והולך בשירת החיים של הנשמות אשר לגוי איתן, גוי קדוש זה, אשר כל כלי יוצר עליו לא יצלה, וכל לשון תקום אתו למשפט תרשיע, כי צדקתם מאת ד' היא, לא מהגיונות לבב אדם תולעה, לא מהכמרת מעים של רחמים של איזה בעל רגש, ולא מרגשי קצפון של איזה מתרגש בגבורה, במקום גבול ותיוויים מיוחדים, כי אם מיושב בסתר עליון, משדי, מעונה אלהי קדם, אשר מעון היית לנו בדור ודור, טרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל, ומעולם ועד עולם אתה אל.

מה גדולים ונשאים חיי עם פלאות זה, מה רבה הופעת הגודל והשמחה הפנימית, גאות נצח וששון חיי עד, המושרשת עמוק עמוק בלב כל נשמה אשר בעם עולמים זה, רז השמחות, סוד ההודאות על כל החסדים וההצלחות, על כל המשברים והסכנות, על הטוב ועל הרע, כי הכל מאת ד' צבאות יצאה, אדון צבאי צבאות, שכולם בשביל ישראל וגדולת נשמתו נוצרו, ממקור מעיני פלגים יבלי מים חיים, להחיות המון ברואים לאין תכלית, נוזלים הם, כולם אליך ישברו, תפתח ירך ישבעו טוב. וגוי אמיץ זה יודע לשמת בצור עזו ומעוזו, בכל עת, ובכל עת רצון ביותר, ואני בד' אעלוזה אגילה באלהי ישעי.

ב

אופן השליבה איך שהרוח משלב בפנימיותו את הגיונותיו וציוריו זה בזה, זה מזה, וזה מזה, זהו דבר הנעלם מן העין. בכל בנין שכלי, אפילו היותר גלוי והגיוני, יש בו צרופים כאלה שאנו בולעים אותם מבלי הרגשה, ואין אנו יודעים בעצמנו איך נתחברו העיניים זה בזה. לפעמים יש שהחקירה מתעוררת על איזה בדקים, ועל פי רוב הבקורת וההסתעפות ההגיונית באה למלא את הפגימות שבין מחשבה למחשבה בסדרי הבנין המחשבתי. אבל אחרי כל החקירות הננו דולגים ופוסחים מדרגות הרבה בפסיעות השכליות, ובאמת אין אנו מניחים שום מקום פנוי, רוחנו כבר התפשט בכל המילוי, הוא כבר חבר לו את בניניו עם כל חלקיו. בנשמה כללית הדבר הוא עוד יותר נפלא, הרתוקות הם יותר נעלמות, יותר נפלאות ויותר מלאות חיים של תעלומה והוד פנימי.

² בכנסת ישראל רפוד אוצר גדול של רזי עולם, בארג המחשבתי שלה. סדרה הפנימי משולב בהגיון מחוטב ונפלא, בוקע ועולה למרומי שחקים, יורד וחודר לעמקי תהומות, מתפשט ומתפלש בכל מחבואי החיים, מנתח נתוחים מעשיים, דקדוקים חלקיים בפלס מדויק ונפלא, משער השערות עליונות וחזיונות אציליים בתפארת רעיון רווי קודש קדשים, נושא דעה על העבר ועל העתיד, בגבורת נשמה מלואת אמת, בוחן וסוקר חיי עולם וחיי שעה, מתכן את הרוח את החיים ואת המפעל במתכונת נפלאה, מעריך ערכי עולמו, וערכי עולמים אשר מסביב, אשר ממעל ואשר מתחת, בהערכה מיוחדת נפלאה ורבת אונים,

2. הרב הנזיר כתב גם כאן: "אולי להתחיל מכאן, ולהציבו בראש כל הפרקים?".

מקשיב לסוד שיח כל רז קודש, הוגה הגות עולמים בצביון מיוחד, אשר אין לו דוגמא ומשל בכל האדם ובכל העמים. והכל הולך ומפכה מכח הכנתו הנשמטית פנימה³, מאריגתו הפנימית עם כל המסכת אשר מסכה החכמה העליונה באוצר התורה שבכתב ושבעל פה, באוצר הנבואה ורוח הקודש, באוצר הכשרון, החיים והתקנה, באוצר הארץ וההסתגלות המיוחדת להמון גווני חיים, שכנסת ישראל מקבלתם בעושר רוחה.

---

3. כאן הציע הרב הנזיר להחליף את סדר שני המשפטים האחרונים שבאים כאן, וכך כתב: "אולי לנסח: 'באוצר הכשרון, החיים והתקנה, באוצר הארץ וההסתגלות המיוחדת להמון גווני חיים, שכנסת ישראל מקבלתם בעושר רוחה, מאריגתו הפנימית עם כל המסכת אשר מסכה החכמה העליונה באוצר התורה שבכתב ושבעל פה, באוצר הנבואה ורוח הקודש'. אולי, כאן לסיים, 'ברוח הקודש'?"

מפי הגבורה

ג

ראשית המחשבה של מציאות עולמים צריכה להיות בגבורה, במדת הדין. אין שום רעיון מושכל להמציא ברואים והמון עולמים שאחר כך יצטרכו לחסד. החסד איננו אידאל כי אם לאחר ההתהוות, לאחר שכבר המציאות מופיעה ועומדת, לאחר שכח החיים דוחק את היש להיות יש, ולעמדתו הוא צריך לחסד, שאף על פי שאינו כדאי והגון לכך, מאוצר מתנת חנם מחונן אותו אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד. אבל להמצא לכתחלה, הוא דבר מאושר רק כשהוא ממלא תפקיד כל כך נחמד, כל כך יפה ומאושר, עד שהוא ראוי על פי הדין, על פי עומק הדין, על פי הדקדוק היותר מכוון שבדין, למציאותו, ולכל שפעת טובתו. לזאת עולם חסד יבנה אחר שאשיותיו הונחו בגבורה, ותורה, שהיא ראשית מחשבת יצירת כל עולמים, מפי הגבורה נתנה.

וסוף כל סוף יתאשר העולם עד שיעמוד בגבורה, ואבירי לב הרחוקים מצדקה, גבורים נחמדים, שכל טוב כל הדר תפארת נשקף בהם בעומק נשמתם, יהיו כל היצורים, אז ידעו את אור טובו וחסדו הכמוס של אל גבורה, המושל בגבורתו עולם, וישמחו ויעלצו לפני אלהים, וישישו בשמחה.

והכרזה דתית שהיא נתוקה לגמרי ממדת הגבורה, ומתגדרת רק ברוב החסד מתחלה ועד סוף, בשקר יסודה, ולא תעמוד, כי עד ארגיעה לשון שקר, מרוחקת היא מתפארת עולמים ומזיו העליון המלא תעצומות ועז לאלהים.

אז ירד שריד לאדירים עם, ד' ירד לי בגבורים, ותורת

אמת אשר נתנה מפי הגבורה, בעומק הליכותיה, בתכונת
 בנין עולמים, מראש מקדם ועד סוף ותכלית הכל.
 וכנסת ישראל שושנה העליונה יתבא היא עץ עלין
 תקיפין⁴, והיא נאצלת מגבורה של מעלה, שי⁵עומק חסד
 עולמי עולמים, חסדי דוד הנאמנים, החסדים המהוים את
 הגבורות היותר אידיאליות⁶. היא המנצחת בכל מלחמות
 ההויה, עורי עורי לבשי עוזך ציון, עורי זרע ה', הלא את
 המחצבת רהב מחוללת תנין.

-
4. הרב הנזיר העיר: "עיין ריש ספר הזוהר ח"א [דף א.], ר' חזקיה
 פתח: כשושנה זכר".
 5. הרב הנזיר העיר כאן: "של".
 6. כאן סימן הרב הנזיר: "חסר?". אמנם בכת"י הוא ברצף. יתכן
 וכוונתו שחסרה הסברה והרתבה.

סוד מרע

ד

יסוד החיים, גם החיים העולמיים, הוא מתפלש בכל אור תורת ישראל. העולם והחיים, מראש כל ערכים ודרגים, עד תחתית כל ערכים ודרגים, הרי הם מעורבים ומאוחדים יחד, מושפעים ומשפיעים, מסתדרים ומתאגדים, והכל חי שופע, מתגדל ומתחדש מאור עליון, ממקור מקורות חיי החיים, אור חי העולמיים. ומתוך כל⁷, השמחה והרעננות דבקה בסגולה פנימית, באור תורה ועבודה בישראל, ושמחת מצוה ותורה הוא דבר עצמי בהם.

ולהפך המינות. היא בטבעה נטולה מן החיים, היא קצצה את היסוד הבסיסי של החיים. דליו שוקים מפסח ומשל בפי כסילים. ואין צריך לומר שהיא גדיעת ראש, ולא תוכל לראות גאות ד'. חפצה להתעלות לרוחניות פנימית לבדה, ותדמה לדבר נפלאות על אל אלים, לתוות קדוש ישראל. וזה⁸ לא יכלה בשום שיח שכל ורעיון להגיע בצורה של אחדות כללית ושלמה, לא במדע ורעיון, לא באמונה פנימית מתוך חזון לב, ולא במוסר חשוך ברוחו והרגש נטייתו של אדם, בשעה שהוא נוטה לחשקו על פי ידיעתו וציור לב אנוש המלא הבלים. והעולמיים נתפרדו, הנטיעות נקצצו בערכם ורוחם של מחבלי כרם הללו, ונוטל יסוד החיים מכל דעה ואמונה, ונתן מעז החיים העולמיים רק לרשעים, לעם לא ידעו ד', וממילא דעת ד' עצמה הולכת ומתדלדלת, והיא מתקשרת ומשתעבדת בעל כרחא

7. הרב הנזיר הציע להוסיף כאן תיבת "זאת".

8. הרב הנזיר העיר שאולי צ"ל: "ולזה".

לעולם יורד ושוקע באין מנוס, ועולם מלא גילולים ורשעה,
וכל הצטדקותה אינו כי אם כסף סיגים מצופה על חרס,
שפתים דולקים ולב רע.

ומובטחים אנו שעד ארגיעה לשון שקר, הוד אור
האחדות העליונה הטהורה סוד אורן של ישראל בחיים
ובפועל בעולמים ובנשמות, בחיי החברה ובחיי האמונה,
בטבע היצירה ובגילוי אורה.

ה

⁹המינות מתאמצת לקרוע את העולם, לפרוק עול המעשה. ותרנית היא. הביאו לבקר זבחים לשלשת ימים מעשרותיכם וקטר מחמץ תודה. חשבה בגאות זדונה לספוג מן הקודש רק אורח הרעיון והרגש, וזהו הכל רק לתועלתה ולאהבת עצמה. אין לה שום הכרה בכבוד שמים, ובתוכן של עבודה אלהית, אבל מתאוה היא לאותה המנוחה והשלווה, שהבטחון והאמונה נותנים. אבל לסייג את החיים במעשה אינה חפצה. אחוזה היא יותר מדאי בהגסות הגופנית, ואינה יכולה לותר עליה, על כן שתה בשמים פיה ולשונה תהלך בארץ, לחפות דברים אשר לא כן על ד'.

ובתוך אותה הרכות וההכנעה, שמראה מבחון, על ידי פישוט טלפים, טמונים הם המון חרופים וגדופים. ושנאת ישראל, זה גוי קדוש נושא האמת האלהית העליונה, אשר נגלתה פנים בפנים במעמד אשר לא היה כן לכל גוי, ממקור משחת זה הולכת ונמשכת, איבת נחש הקדמוני לאדם וזרעו. בהפקרם של המעשים, המחשבה והרגש, מוכרחים הם להטמע בעומק הרשעה. ומה שתראה איזה יפיפות, איננה כי אם כסף סיגים מצופה על חרש, שפתים דולקים ולב רע.

הסליחה והתשובה שלה נעשית בסיס לדבר האסור ולזוהמת החיים. אין בה אותה הטהרה וההגדרה של מניעת אחטא ואשוב, אחטא ויום הכפורים מכפר, שבאופן זה באה התשובה להעלות את החיים בטהרת אמת, להחיות את העולם, ולבנותו בתואר מעשה, לעשות את הטוב

9. על פרק זה כתב הרב הנזיר: "פרק זה, לענ"ד, לא ניתן לדפוס, בלי השמטת בטוים חריפים, וצ"ע".

א.פ.

ואת הישר, בכל אומץ, ולסור ממוקשי רע בכל עז ותעצומות מלחמה. והתשובה בעומק אמונת סליחה, היא סוללת את דרך האורה, ומגשמת את המטרה של טהרת החיים בפועל. לא כן הוא באותה באר צרה נכריה, הסליחה היא לה מטרה, בשביל הסרת העול הנשאר עדיין בעומק הרוח, מאין יכלת לאטום את הלב לגמרי, כדי להנצל ממוסר הכליות וממכאוביו, והמטרה היא להוסיף חטא על פשע. זהו ארס טמון בעומק קלפה קשה זו, שהרבתה מאד להסתירו, ולזייף את קלא אילן זה בתור תכלת הדומה לים ולרקיע ולכסא הכבוד, ועתיד הוא עשו הרשע להתלבש בטלית ולבא לשבת אצל יעקב בגן עדן, והקב"ה אומר לו: גם אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך אמר ד'. וישראל עושה חיל וידו נטויה במלחמת מגן פנימית מול איש צר ואויב, עד אשר יראו גוים, כי הם זרע ברך ד', וברצות ד' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו.

ו

לשד החיים של תורה ומצוות בא בהרגשה אחר זמן. יש שמתאחר הרבה ויש שמתאחר מעט. כן הדבר נהוג בעניני היחיד וכן בעניני הכלל. ישנם ענינים נוחי העכול שנראה פעולתם מיד וישנם כבדי העיכול שפעולת כח חייהם מתעכב להראות. וכל המרפא עצמו מדברי תורה וגם אפילו ממצוה קלה, אין בו כל לעמוד בעת צרה, שנאמר התרפית ביום צרה צר כחכה. וכל כח ואומץ הנמצא לנו להיות למעוז לנו בעת צרה חוזר ובא לנו משפעת התורה והמצוות. נקודות הטובות מניצוצות אור הקודש, אור החיים שלהם, הפזורות בכל דרכי החיים, הכח האצור בהם, עז האלהי הספון בם שהגיע אלינו, שקלטנוהו בנשמתנו, שקלטו העולם כולו בכללותו, הוא על ידי מסיבות רבות נתהפך לכח חיים אמיץ ואיתן, אשר מתוך צרה יתגלה להאיר מתוך חשכה, להפך עמק עכור לפתח תקוה, ומתוך צרה להזמין פדות ורוחה.

ז

המינות הפקירה את המשפט, תקעה עצמה במדת
הרחמים והחסד המדומה, הנוטלת את יסוד העולם
והורסתו. ומתוך העקירה של יסוד המשפט מהתוכן האלהי
שלו, תופסת אותו הרשעה היותר מגושמת, ובאה הזוהמא
לחדור במשפט הפרטי של האישיות היחידית, וחודרת
היא בהתפשטות גדולה לנפשות העמים. וזוה מתיסדת
יסוד שנאת לאומים, ועומק הרעה של טומאת שפיכת
דמים, מבלי להמיש את העול מעל צואר האדם.
אמנם עיני כל מוכרחות להיות נשואות לאור עולם,
אשר יגלה על ידי משיח אלהי יעקב, והוא ישפט תבל
בצדק, ידין לאומים במישרים.

ח

הרשעה של בטול המצות, והמרידה המעשית, שהיא חורבן העולם, שאיה יוכת שער¹⁰ דמנגח כי תורא, יונקת היא מעתיד רחוק, ממצות בטלות של עתיד לבא, אבל מקסם שוא חזתה.

במקום העליון הכל מתתקן, כל העולמים הגשמיים והרוחניים, נפש האדם לכל עומק הופעותיה, והשתלשלות דורותיה, נפש העולם לכל המון כחותיה, - הכל מתעלה מזדקק ומשתכלל. אז בטלות המצות בהופעת האורה המצורפת, שהכל נצרף, אמרת אלוה צרופה, לא נתנו המצות כי אם לצרף בהן את הבריות, וכי מה איכפת ליה להקב"ה בין שוחט מן הצואר לשוחט מן העורף. אבל כשבאה ההשחתה לבטל את המצות בעוד אשר הסיגים לא נטהרו, בעוד אשר לא נצטרפו הבריות כלל, הרי היא מבלעה נחלת ד'.

ועד כמה שראוי למין תוכן כזה וסעיפיו להמצא בקרב כל העמים אשר על פני האדמה, - ¹¹כל זמן שהחשך מכסה ארץ, הרי הם ראויים למין תכונה מוסרית כזאת, שיסודה בהשפלה כללית של רוח האדם והעולם, ובהסתרה של האור האלהי העליון מקור החכמה והחסד העומד לעד ולנצח נצחים* עד עת קץ, אשר אור ד' יואר בעולם, והכל יכירו מה הוא כחן וסגולתם של ישראל, ומה הוא הפרנציפיון הכללי והפרטי של התורה האלהית, המכווננה לעומת עולם וכל אשר בה, בדיוק יצרת.

10. הרב הנזיר העיר כאן: "עיין ליקוטי הגר"א".

11. הרב הנזיר למען טובת הנוסח החליף כאן בסדר המשפטים, ומקום המשפט המתחיל כאן ומסתיים במקום הכוכבית (*), בכת"ק של הראי"ה בא לאחר המילים "בדיוק יצרת" וקודמת לו תיבת "אבל".

אבל כשסעיפים זרים כאלה חודרים בקרב מחנה ישראל, הרי הם מטמאים את הקודש והמקדש, מכניסים ארס נחש בכל הלח המחיה את כל הנשמות, ומיבשים את הלשד האלהי, המרענן את כל. ומלחמת ד' היא ונקמת היכלו, לעמד הכן בכח וגבורה, להודיע את חכמת ישראל האחוזה בישועתו ונצחו בעולם.

ט

הננו עומדים במלחמה נגד רזי תורה שנעשקו בידי החצונים, שהוא עיקר צרת שרפת התורה, שמתבארת על ידי דורשי רשומות.

הנטיה הדתית בפנימיותה, אור קודש, אור צפון, אור בנין עולם ומלואו, אור ד', שוכן בה. אמנם באה ברום בנינה בישראל, בשמיעת דבר ד', הנה שמוע מזבח טוב, לא רק כדי להכניע את הלב על פי חזון אנושי, לא רק להזכיר רעיונות נשכחים או מטושטשים, כי אם לעבוד עבודת ד' קרוא ישראל בעולם. אמנם הרכוש הנשמתי, של שמן משחת הקודש, שאור החיים הרוחניים שופע שמה, הבטחון והאמונה, הם הם אבוקות האורה הפנימיים, ההולכים ומוסיפים כח ועז בבנין. אבל הבנין צריך שיבנה, על פי הסדר האלהי, אור עולם באוצר חיים.

זאת היא תפארת עוזנו במתן תורה, מאת יה ד' צור עולמים. משקיעים אנו כח ומרץ בהאופי המעשי, בשנונו ודיוקו. אמנם הוא הולך כזרע בבטן האדמה, מופיע באורו על כל תבל רבה, ומשיב לנו גם כן כפלים אור טוהר, של מוסר ענוה, רעיון אלהי, ונועם רוחניות פנימית.

אבל המינות החצונה רואה בשחרור מן המצוה, בפריקת עול המעשה, בחפשיות התנועה לכל רוח, - ביחוד בחופש העול מן התלמוד הדיקני, המיגע, - תגבורת רוחנית, שירית, ובזה עשתה שממית ידים לתפש, לחבל את בנין עולם ומלואו, להכות לרסיסים את היכל הקודש, לפזר ישראל בעמים, לקטרג על כל עמל המעשה והתלמוד בלשון מדברת גדולות. אמנם כל זה היופי החצוני. הקסם המתעה בא מהכרה בלתי מושלמה, מחקוי קופי, אשר לא מאור סוד ד' העליון יצא.

והננו קרואים ועומדים לבצר את עמדתנו, לקחת מידי הרשעה העמוקה הזאת, הממראה שחקים, את כל יפעת

השירה, את כל האימון הרוחני, התמימות והענותנות, אשר
גזלה, ולהכניס הכל אל אוצר הבנין, לקשר את הכל באותו
האור העליון, שאור תורה חי שמה, עד יאירו אורים
בעומדים עדי עד. לא יבא עוד שמשך וירחך לא יאסף.

המינות היא הנוטלת את זיו העולם, המחשיכה את עיני הבריות בקציצת הנטיעות ממקור השרשים העליונים שלהם. כל הרעות, הרשעות והטומאות הנם טמונים בעומק חובה. זוהמת החיים, שפך דמים, שנאת הבריות, התמוטטות יסוד העולם, העכבת התעלותו והתפתחותו, השפלת שיא גבהו הפנימי, גאותו המקודשת שעל ידה הוא מתעלה, השפלה הגבה והגבוה השפל, הכל כלול ביסוד הרשעה של המינות, כל ההשחתות אינם אלא ענפיה ושריגיה והיא מתאמצת להתקרב אל צורת הקודש, להתעטף בטלית, וחלוקא דרבנן, מתגברת ללשונה להפוך דברי אלהים חיים לדברי נבלה. גרועה היא מעבודה זרה, במה שהיא מתפרצת להפוך את הצורה הקדושה של היהדות למפלצת. היא חפצה תמיד לינוק משפעת התורה, כדי לטשטש את צורתה האלהית, לאבד ממנה את ההוד העליון, ולהפכו לדוח מטומאה.

יסוד החיים בבהירות העליונה ניכר במערכי ההפריה המעשית באותו משך החיים שנמשך בכל שבילי המפעלים, על ידי כל קוץ וקוץ שבתורה. שטנה של המינות בהתחלת צמיחתה רבי עקיבא הוא שדרש על כל קוץ וקוץ תילים של הלכות, הוא שהכיר את הערך של האומה בכללה, וכחה לאלהים בכל צורותיה שהיא מתגלה בהם, אפילו בגבורה גופנית שלה ידע כי חלק ד' עמו, ונשא כליו של בן כוזיבא אולי תצמח ממנו ישועה לישראל, מסר נפשו על נטילת ידים, ויצאת נשמתו באחד. הוא איש הישראלי בעומק יסודי הפנימי, למרות מה שהוא בן גרים בחיצוניותו, והוא הכח המגין נגד נקיבת השם, של בן האשה הישראלית, אחת היתה ופרסמה הכתוב, אותה הקוראה שלום לכל, ונוטלת המון דבורים הומיה וסוררת, שלומית בת דברי. וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי עד אשר פורש המשפט. וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרני צדיק.

יא

בכל מקום אנו מוצאים, בספרות ובחיים, איזה הורדה או הקטנת ערך של המצות המעשיות ודקדוקיהם - הכל הוא נובע מתוך באר צרה נכריה של ארס המינות, אשר תרה אחר עיני אדם הזונות. וזו היא ראשית מעשי שורש ראש ולענה על פי המסורת, בשיחתו של ראש המינות עם ר' יהושע בן פרחיה, והלא עיניה טרוטות, באכסניא. והתרות אחרי העינים, הרואות רק לפנים ובשטחי הדברים, היא היא המעכבת מלהסתכל באורן של ישראל הפנימי שעל ידו יראה ויגלה האור הצפון בכל מצות ד', יסוד הציצית, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ד' ועשיתם אותם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם.

וקדושת המעשים בישראל עומדת למשגב עדי עד, ונמשלת כנסת ישראל ליונה, לומר, מה יונה כנפיה מגינות עליה, אף ישראל מצות מגינות עליהן. דוקא מצות בפועל, בעשיית דברים לשם פעלן, נגד פשיטת הטלפים החזירית, האומרת ראו שאני טהור במצעדים הטבעיים של הבשר והרוח. ומעת אשר היה השם של קדושת המעשים למילה מנואצת, חדר הארס המחליא של רקבון האומה, שהוא צריך להרפא על ידי אור תורה ונר מצוה.

ואותה החולשה הרוחנית, שההינה לבטא ווערקהייליגקייט, על פי אותו ההסכם המנואץ של ההוזים הנכרים, השוגים בדמיונות בעיני הרוח העליונים, והמוטיבים שהם טפוסיים לעומת כל דת בעולם שיצירתה ויסודה היא חזון לב אדם, והדמיון הוא בה הכח היותר פועל, כשהם נלקחים כמו שהם ונכנסים אל הקודש להיות למשפטים ערוכים בקרב ישראל, הרי הם מכים מלפניהם ומאחריהם בעקיצה עקרבתית. וצדקה מאד ההכרה האמונית

שידעה להזהר מהוראותיו של מורה נבוכי הזמן, שהארסיות
המינית הראשית הזאת ננעצה בראשית מחשבותיו. לא
כאלה חלק יעקב, והייתם קדושים, זו קדושת מצות, ישלח
עזרך מקודש, זו קדושת מעשים שבך.

יב

התלמוד המעשי הראוי שיהיה קדום לפני הלימוד המופשט הרוחני איננו קדום ממנו, רק מפני ההכרח, שהרי החובות המעשיים באים לאדם מיד ותדירים הם והם שוים לכל, אלא יותר מזה: שהם המטפיסים את הצורה הרוחנית של התוכנים המופשטים שיצטיירו בצורתם הישראלית האמיתית. ברדת הצורה הרוחנית העליונה לתוך ההצטיירות הנפשית המחוברת עם הרגשות והנטיות הגופניות, מוכרחת היא להיות מצטבעת באיזה צבע מיוחד שהוא מתגוון לפי אותה התמונה של מערכת החיים הקדומים, לפי המעשים, המדות, הידיעות, שקדמו. אע"פ שהצורה הרוחנית המופשטת היא שולטת עליהם, מפני עלויה, ומהפכת את צורתם לצורה יותר עליונה כפי מדתה, מ"מ גם הם שולטים קצת עליה, לפחות על פרצופה הסגנוני שהוא גם כן יש לו ערך מרובה בכללות האורגניזמוס הרוחני. ולשמירת הצורה הישראלית במילואה, צריך שיהיה הנושא המעשי של תהלוכות החיים הישראליים מבוסס יפה בציורו הרוחני. וזה בא על ידי הקליטה של כל התורה המעשית שקדמה לפני ההתעלות של האדם אל המושגים הרוחניים הגבוהים והעליונים, שאז ישראל סבא מתגלה הוא בצורתו על ידי ישראל זעירא שמקבל אותו בתכונת תבניתו. והתבונה מצטיירת בצורה של הבינה העליונה שכל מערכותיה של תורה ממנה יוצאות. כי תבא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם. מזמה תשמר עליך תבונה תנצרכה.

יסוד תורה שבעל-פה

יג

מכח החיים המורגש אשר בתורה שבעל פה, המתפלש בסעיפיו בכל אותו התוכן העשיר אשר יום ליום יביע, בכל התהלוכות ההלכיות והאגדיות, מכל אותן היובלים הרבים המשתפכים זה לזה, בין המפכים ישר מתוך הבנתה של תורה המבטאית, בין הבאים מהשפעתה של הנשמה הישראלית מצד תולדתה גידולה וחנוכה, בין הבאים מהכרת העולם והחיים, בין מסעיפי ההשכלות הנשאבות שנקלטו מבחוץ ובאו לפנים ונתמזגו יפה, - מכל המית החיים הללו, יתרומם הרוח עד הכרת החיים העליונים, תפארת החיים נעים החיים וזיום,¹² אותו המעין הנצחי המפכה בתורה שבכתב, אשר ממקורו כל הנחלים, והוא נובע ויורד ממקור המקורות אשר בשרש שרשם של נשמתן של ישראל, שמתגלה בהתגלות אלהית עליונה בכל מסבי הקורות, בכל התולדה הנפלאה של ישראל, ובכל תנועות החיים אשר להאומה, החצוניים והפנימיים.

מחבורם של שני המאורות הללו, מהתאמתה של תורה שבכתב עם תורה שבעל פה במקור חייהם, באה ההכרה העזיזה להבחנת רוח החיים העזיז והעשיר, המרחף על פני האומה כולה, המאיר בנשמות היחידיות של בני ישראל, אשר כל רואיהם יכירם כי המה זרע ברוך ד', והמופע ביותר בנשמתה הפועלת של האומה כולה, המגלה את פעולותיה, מאז מעולם בכל דור ודור לפי אופיו.

גודל ימלא אז הלב, אהבה בלתי מצרים הרוח גאון עולמים תתמלא הנשמה למראה זוהר חיים אדירים הללו,

12. הרב הנזיר סימן כאן שאולי יש להוסיף תיבת "עד".

השוחקים לכל פגעים, ומתגברים על כל המון בגדלם ועוזו
נוראותם.

הכרת חביון סתר של רזי חיים הללו תביא את המחשבה
על דבר האיחוד שיש בין נשמת האדם הכללי עם נשמת
אומה נפלאה זו, ואת המקום העליון שהיא מוצאה באופיו
הכללי; וחוקות שמים וארץ, חוקות הטבע וחוקות עולמים
מתאחדים בחוברת, והכל בא בריכוז עליון, לספר מעוזם
ומבטחם של ישראל. שמתוך לגאון עולם משוש דור ודור.

יד

כשאין מגלים על ידי תשובה מאהבה, על ידי עומק
אמונה, על ידי תורה ותפילה, על ידי מצות, ומעט על ידי
רזי תורה היותר פנימיים, את האור שלמעלה מן הטבע,
הנפש מתאחזת ברתוקי הטבע ומשתפלת גם כן בשפלותה
של הטבע, עד שהדעות מתנמכות, משאת הנפש מתקטנת,
וכשהיא משתרשת הרבה באחיזה של הטבע הרי היא
מרוחקה ממעופה העליון, מתעודת החיים העליונה שהיא
כל מגמת הויתה.

איחוד ההלכה והאגדה

טו

משפעת קדושת התורה נמשכים החיים לישראל, חיי האומה וחיי היחידים, וחיי העולמים בכללם. לא מפנים אחד של תורה לבד הם נמשכים, כי אם מכל דרכיה, מכל ארחותיה ונתיבותיה, מכל האצור והכלול ברוחה. כשנמשכים אחרי הפנים החצונים של תורה, אף על פי שמוצאים בהם עז ואיתניות, יופי וסדור, אם הפנים הללו נטולים הם מכל עשרה של תורה, משפעת חיי האלהות שלה, אין החיים מתפלשים על ידם בזה. ולפעמים נהפכים לסם מות אותם השפעים התולכים על ידי התאור החצוני, אף על פי שנראים נאים והדורים. גבורי כח מקפלים את כל הפנים ביחד, וכל פנים מתרחב לכל תוצאותיו, והם שואבים את החיים מכל, ואפילו כשהם עסוקים באותו הצד השטחי החצוני, נושאים עיניהם למרחוק, למקור החיים.

טז

יש רוח ממוזג שמתערב יפה עם העולם והחיים, עם סדרי המעשים והנהגות המדות, איננו ניכר כל-כך בפעולתו לעצמו, אבל הוא מגלה את כחו הנאה והמסודר בכל עת שיגיע הדבר לידי תלמוד ולידי מעשה. זהו רוח ההלכה, רוח תורה שבעל-פה, המסדרת את הקודש באורח החיים. וכשרוח זה מתוקן ומשוכלל כל צרכו הרי הוא נעשה כסא ובסיס לרוח עליון של האגדה העליונה, המשוטטת בגבהי מרומים ותופסת את המאויים הנצחיים.

אמנם יש רוח-סער, שאינו מתקשר עם הרוח הממוזג, פורץ את כל גדרים, איננו מחכה להסידור העולמי שיבוסס, לסדרי-החיים ותיאוריהם שיתאחדו במזג הקודש והטוב, ומגבוה ידאה עד עמקי תחתית בלא סידור. לא יוכל להתערב עם חיי בני אדם המסודרים, מוכרח הוא לקחת לו לעזר את החוצפא, העזות ועוד מדות רעות כאלה. לצורך שעה, לעת מלחמה יש שרוח זה נחוץ הוא, אבל אם ירצה להקבע לסדר חיים קבועים לא ירצה. פירות מסודרים וקבועים להיות ראויים למחית דור דורים לא יתן. יתגדר באגדה עליונה, בחכמות נסתרות, בהגיונות עליונים, במחזות גדולים, בפלאים ובמופתים, בתפילה של מסירות נפש, בסגולות של קישור נשמות ובפליאי פליאות של נהורים ושל מחשכים, אבל אותו היושר העליון, האור המתוק המתוקן והמקובל, "מימי השלוח ההולכים לאט", זה יחסר לו. בישראל יגלה רק בצורה של סעד לעת רעה, לבצור חיל בעת זעם לעת קרב ומלחמה.

היהדות¹³ העתיקה, תורת הפרושים, לכל גדלה, ארכה,

13. במקום תיבת "היהדות", שציינה הרב הנזיר להיותה ראשיתה של פסקה חדשה בפרק זה, נדפס באורות: "והיא באה לתקונה השלם כשהיא מתחזקת ומשתרשת ביהדות", משפט שמחבר את הפסקה הראשונה לשניה.

עמקה ורחבה, עם כל עמקיה והרריה, עם כל חילה, עזה ותקפה, היא כוללת הכל: כוללת את המעלה ואת המטה, עלית ותחתית כרוכים בה. הבא ברשותה ובכח עצמתה אל העליות העליונות, אל הפרדסים הגנוזים, הרי הוא הולך במגדל עז ד' מלא בטחה, וכל ההמון הגדול הנמשך על פי תורת אם יוכל לבא לאור חיים נאמנים, מסוגלים לתחיה שלמה, בלא פרץ ובלא יוצאת, ומפנימיות רוחו יחזה חזות הכל ובשובה ובנחת יושע.

שמיעה מפי הגבורה

יז

כל היוצא מיסוד חכמי תורה, על פי טהרתה של ידיעת התורה, בהתגלות הכרעית, שכלית, סברית, או כל נטיה מיוסדת ביסוד תורה, הרי היא הופעת אור ד', רוח ד', קול ד', ההולך בכנסת ישראל.

גם בעת התעלומה של אותו הנדון, אותה המחשבה, במחשבות אנדיות, ואותה ההלכה, במצות מעשיות, פעלה בחייה העלומים את פעולתה בגניזה, ובבא עתה ויצאה אל הפועל על ידי הבטאה, כתיבה, וכל צד התגלות, הרי נתגלמה. והכרעת החובה שלה הולכת היא ופורצת את נתיבתה, והיא קונה את מקומה בלבבות, ומתאחדת עם חיי האומה. הכל לפי גודל התפיסה שיש במעמדה של נקודה זו בכללות האופי של נשמת האומה, ויסוד החיים של כנסת ישראל.

אבל זהו דבר מבורר ומושכל, שאין הפרש בין גודל לקוטן, בין חדש לישן, כי אם בערך יחושי. אבל תפיסת המקום במציאות הכללית יש לכל אשר יחובר אל החיים. ואם שמעת דבר מפי קטן שבישראל, יהיה בעיניך כאלו שמעת מפי גדול, מפי משה, מפי הגבורה.

איחוד התורה והנבואה

יח

נבואה ורוח הקודש באים מפנימיותו של אדם, ומתוכו הם נשפעים לכל מה שנוגע לעולם כולו. דוגמתם האגדה, הרי היא נובעת מהנפשיות של האדם, ומסדרת את עניינה גם כן ביחש החיצוני של העולם. אבל התורה, היא באה מתוך הארת האמת העליונה, שאין בה שום הבדל בין פנימיותו של אדם להעולמיות כולה ומקורה. מלמעלה למטה הכל נסקר ונודע. פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידות, ותמונת ד' יביט. רק נבואה זו יכולה לתן תורה. ומתוך כך נעלה היא התורה מכל נבואה, וחכמי תורה עדיפי מנביאים, מצד התוכן העליון, שממנו הם יונקים את החיים הרוחניים שלהם.

מצד גאותן של ישראל שנטלה מהן ונתנה לאומות העולם, מתגבר כח של היפוך הסדר. והנביאים וכתובים, ושפעת רוח הקודש, משפיעים לפעמים בצורה יותר בולטת מהשפעת התורה, והאגדה מתגברת על ההלכה. ובאמת היא צרת גלות גדולה.

וצריך הדור להיות חמוש בגבורה, בגדולי תורה, בעלי מסורת, בעלי תורה בהלכה, שכח ההגדה, ונטית שפעת רוח הקודש, והידור הופעת קבלת רוח הנבואה לא יחסר להם. והם יגבירו את כח ישראל, להכשירו לגאולה, לרומם את התורה ע"ג הנבואה ורוח הקודש, ואת ההלכה, והמעשה ותלמודה, ע"ג האגדה, והמוסר ההגיוני.

ותשוב בזה גאותן של ישראל למקומה, ופעמי גאולה ישמעו בעולם, ורוח ישראל הנרדם יחל לשוב לאיתנו, חמוש בכל טוב, בכל שפעת עושר רוחני ומעשי, עטור בעטרת הנבואה ורוח הקודש, מוסר והגיון, שירה ואגדה,

ואזור בגבורתה של תורה בעוזה ומלחמתה, העומדת בראש כל, גדולת הרז העליון שמלאכי השרת משתמשין בו בהקדמת נעשה לנשמע, הידיעה הברורה במעלתן של ישראל, שלא רק סוקרי עולם הם, כי אם בוניו ומקימיו.

יט

ההלכה והאגדה צריכות הן להתאחד זו עם זו. ההכרח
המביא לעסוק בשתייהן יחד, מוכרח הוא להביא גם כן את
ההתאחדות הרוחנית שלהן.

מה שמרגיש העוסק בהלכה כשנכנס באגדה, וכן להפך,
שהוא נכנס לעולם אחר, נוטל את החלק היותר גדול של
ההפריה הרוחנית, הבאה מתוך מנוחת הנפש, שיסודה
באחדות הפנימית.

כ

כהבדל שבין מים עכורים ודלוחים שאינם ראויים רק לשתיית בהמה, לבין אותו העידון של אויר זך וצח, מחיה נשמות ומשיב נפשות, מים קרים נוזלים, צלולים ומתוקים, מבאר מים חיים, למחיה לאדם, לאצילים, שרים, בני חורים, ובני מלכים מגודלים בתפנוקים, – כן הוא ההבדל שבין השפעה הנפשית ההולכת מכל אשר יהגה לב האדם, מהעולם והאדם, מהאלהים וכל מרומים, מחובות המעשה והרעיון, מהרגשות וכל ציורים פנימיים וחיצוניים, מעשתונות הכלל והפרט, מכל רוח שירה וזמרה, מכל יופי ותפארה, אשר ברוח האדם יסודו, ואשר בטבע העולמי המוגבל מונח שרשו, ואשר מוכרח הוא בטומאת הבשר להטמא, ובזוהמת הדם להזדהם, – לאותו הרוח המפכה ממקור האלהי העליון, משאיבת רוח הקודש הזכה, מברכת אל עליון העליונה.

חלק כל העמים הוא אלילים, מעשי ידי אדם, ומחשבות יצורי אדם, מוסרים ונטיות אשר לב בשר, מתרומם או משתפל, הגה אותם, שאיפות אשר העולם הטבעי ושרשיו הנם מוסדותיהם ומגמתם. גם את הציורים האלהיים, גם את החובות המוסריות היותר עליונות, גם את הפאר היותר מתנשא, הכל נדלח הוא בדליחה המוגבלה אשר לאדם שבעפר יסודו, וריח נבלת עבודה זרה מן הכל נודף.

לא כאלה חלק יעקב, אשר גם ריח בגדיו הוא כריח שדה אשר ברכו ד'. ההבדל המחצבי של הנשמות, אין הבדל כהבדלו, והבדל ממין זה הוא מחלק בין תכונת החיים שבארץ ישראל לבין אותם שבחוץ לארץ, לכל פרטיהם בקודש. כל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה, וכל רוחו הוא אנושי ומוגבל, וכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה.

יסוד החקים למעלה מכל טעמי מצוות

כא

ההפריה המעשית, ההסתעפות הצמחנית של הלכות תלי תלים, עם כל חומר דקדוקיהם, ועושר תוצאותיהם, באה דוקא בהופעה האלהית שביסוד החקי. אותו תוכן החי וקים, שלמעלה מכל רעיון ושכל מוגבל, אותה המהות המחיה את החק האלהי, הוא הנותן לו את כחו להתפצל ולהסתעף לסעיפיו, ולשמור את תפקידו בכל המרחקים שהוא הולך ומתענף שמה. כיון שנכנסה בתוך החק ביסודו איזה השקפה שכלית אנושית, כבר אין עמה אותה הברכה הפוריה, ואינה יכולה לשמור בשמירה פנימית את צעדי ההסתעפות.

לא לחנם אין¹⁴ טעמי המצות בכל ארחת ההסתכלות המחקרית, הרעיונית, ההרגשית, האומנית, וכל סעיפיהם מתאחדים בכבודות עם פרטי הלכות, מפני שאינם נשאבים מאותו המקום הגבוה, מאותו זרם החיים, שמשם המצות בעצם טבעיותן נובעות. זהו זולף ונובע ממקור ישראל, מהמחשבה האלהית הקדומה, מיסוד גבורה של מעלה, בהוד תפארתה, ומכחה הגדול הכל מסתעף. הלא כה דברי כאש נאם ד' וכפטיש יפוצץ סלע.

יראת שמים הטבעית, הפנימית הישראלית, הרוויה ממקור האמונה הבריאה, המחוזקה באיתנותה של הגיון התורה, ידיעתה העמוקה והרחבה, שמחתה ואשרה הפנימי, היא היא המכירה בחושה העמוק את האמת הגדולה

14. נראה שתיבת "אין" צריכה להשמט.

שבהסתעפות ההלכות, את הנועם הגדול המלא אור חיים, של דברי אלהים ההולכים ומתפשטים לכמה וכמה פלגים. עשה אזנך כאפרכסת ושמע את דברי המטהרים, ואת דברי המטמאים, את דברי האוסרים ואת דברי המתירים, את דברי הפוסלים ואת דברי המכשירים, אלו ואלו דברי אלהים חיים הם, אל אחד אמרם, פרנס אחד נתנם, מפי אדון כל המעשים.

ומזיו החיים המאיר מאור אין סוף עליון אל העומק המעשי והסתעפותיו, כשעולה כח החיים, יוכל הוא לעבור את כל התחנות הרוחניות ולהתרומם עליהן. רק בכח גבורה פנימית בריאה ומחזקה ברעננות זאת, יש כח לחשוב מחשבות מופשטות לכל הצדדים, ולמצא כי כל אשר יהגה ויצויר האדם, עוד כפלים לתושיה, כי ד' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה.

כב

בישראל יש ששירת הקודש, של העליה העליונה, משתפכת מתוך הנחל של התורה, הלמודית והמעשית, הולכת ממטה למעלה, משערות וקוצי השערות של גופי הלכות, עד שבאה עד המרומים הכלליים, וזיו נהרה של עולמות, פלגים ובלי מים, מהם משתפכים. ויש שהיא באה מהמעין הכללי, העומד הכן בנשמת האדם, פוגשת היא בדרכה את המון הסדרים הערוכים בתורה ובתלמוד, מתמזגת עמהם, ומתוך חבורם עולמי עד נבראים, מתיצרים ונעשים, ומזיו האצילות הם שבעים נהנים ומתעדנים. ויש שבא הרוח מהמקור העליון הכולל כל מעינות תהומות וכל מימי שמים, כל מבועות התורה והמעשה, התלמוד והשכל, וכל העולמים ומלואם, וכל חופש ודרור עליון בחוברת. לפי רוב שפעתו הכל מתאדר, תורה מתגברת, ורוח מרומים מתאמץ, ורוח הקודש מקשקשת, הומה ברעש, סואנת בקול, מזמרת משכיל, בגילת ורנן.

כג

שמחת המצות מהודאיות הפנימית העליונה היא נובעת. כל מה שמתגברת ההכרה הפנימית, מתגדלת היא השמחה הבהירה במצות ד', אשר עז וחדוה במקומו, והשמחה במעונו. בשכלולה של מדת הודאות, רוח הטומאה מתבער מן הארץ, וארץ ישראל מתפשטת בכל העולם כולו, וגדולת ד' מעל לגבול ישראל מבהיקה בכל עזה ותפארתה המוכללה, אשר כעת רק ברקים אחדים לפעמים מאירים את חשכת העולם, להכשירו למדה עליונה זו. האירו ברקיו תבל.

ובמלחמה פנימית עצומה נמזגות כל המחשבות רחוקות הצפיון, ונכנסות אל גבול הקודש ומתבסמות. שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, כל רב מבכל¹⁵, למען שמך ד' וסלחת לעוני כי רב הוא, כי אתה ד' טוב וסלח ורב חסד לכל קוראיק, ומאן דאיהו זעיר איהו רב, וענוים ירשו ארץ, ונכללים ביסוד נקודת ציון הפנימית, אשר אין ערוך לתפארת עדן אהבתה בכל תפנוקיה העדינים, כמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי רננות יהלל פי, תרב גדולתי ותסוב תנחמני, גם אני אודך בכלי נבל אמתך אלהי, אזמרה לך בכנור קדוש ישראל, תרננה שפתי כי אזמרה לך, ונפשי אשר פדית. ופדויי ד' ישובון, ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם, ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנתה. אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. דרך מצוותיך ארוץ כי תרחיב לבי. למה נקרא שמה ארץ? שרצתה לעשות רצון קונה. וזרע עבדיו ינחלוה, ואוהבי שמו ישכנו בה.

15. הרב הנזיר העיר כאן: "עיין הנדפס בסוף תקוני הזהר מכתבי הרח"ו ז"ל".

כד

החזות של הפראמקייט¹⁶ הישראלית היא מיוחדת בצביונה מכל אותו החזון הכללי הנמצא בעריגתו של האדם לעולם עליון, להתקרבות אלהית. היא בטבעה מתלבשת בכל המעשים, בכל המצות והתורות, בכל פקודי ד', ברמ"ח מצוות-עשה ושס"ה לא-תעשה, וכל ענפיהם וענפי ענפיהם. לא רק במובן המעשי שלה כך הוא, כי אם גם במובן הציורי, בלב הישראלי שלא נזדייף, הלב שיונק מהטבעיות הישראלית בכל הטוהר והאומץ, בעת ההתקשרות של היסוד האצילי בנשמה, והנפש מרחפת על גפי מרומי האושר העליון, הרי היא מתפשטת על חמדת כל המצוות כולן, מובעת היא אז בחשק נעימת התורה ודרשתה, וההצטיירות השעשועית של המצות, בריווי פנימי של עידון עליון, של רוך נפש ושל גבורה נאדרה ביחד, של געגועי תנחומים ושל בטחון נמרץ. הכל ארוג ומחובר הוא יחד על שעשוע המצות והסתעפויותיהם המקדשים והמטהרים, מעלים ומדבקים את האיש הישראלי בכנסת ישראל ובאלהי ישראל.

וכל מין פראמקייט שמתפשט בעולם על ידי בני ישראל, וליח חשק נעימת המצות חסר ממנה, הרי היא מזויפת, ויש בה משום התנכרות וזרות פנימית. בחקותיך אשתעשע לא אשכח דברך.

16. הרב הנזיר הציע לתרגם: "הריליגיזיות".

כה

¹⁷אותם המשקיפים על הערכים הדתיים כלפי חוץ, ומכניסים את הערכים הללו בישראל פנימה, הרי הם פוגמים שתי פגימות. האחת, שאין קץ ותכלית לעומק ההבדל שיש בין הקודש העליון, שאין כל העולם כולו כדאי הוא לו, המאור שבישראל, שממנו יסוד לכל העולם כולו, לאותם התוכנים שהם באים מאותה התביעה הכהה האמונית שבכל עם ולשון, והחילוק העצמי עדי עד הוא בתקפו. כמו שהיה בימים מקדם, אשר כל העמים התהללו באלילים ממש, וישראל נשא את דגל שם ד' אל עולם, אלהים חיים אלהי אמת, כן גם בימינו אלו, אשר באו ערכים דתיים ממקור ישראל לעמים רבים. ¹⁸הנם עומדים בצביונם רק לפי אותה התכונה הישראלית שבהם, אבל הצורה המיוחדת שקבלו מתוך עצמיות החיים של האומות, שעומק ישותם הוא עדיין אלילי, ויש בהם מהאלילות כמעולם. ואי אפשר כלל להכניס את הערכים שהתפתחו בעומק חייהם אל התוכן הדתי בישראל, כי ההתפתחות, בעצמה, כבר באה מתוך אותו שאור שבעיסה המיוחד להם, שהם כולם סורי הגפן נכריה.

ועוד חוץ מאותו ההבדל העמוק, הענינים הזרים אינם ניכרים כלל בעומק צביונם לאותם שחייהם המה חיים אתרים בעלי תכונות אחרות. על כן אין ההבנה של אותם הבאים להכניס את הזרות בתוך המחנה הישראלית באותם הערכים עצמם הבנה שלמה, ולוקחים הם דברים מסורסים, שגם אם היו נלקחים בשלמותם היו זרים ומקלקלים את

17. הרב הנזיר כתב כאן: "כנראה כלפי 'ההיכלות'" (בניית בתי כנסת באופן של חיקוי כנסיות שהיה מצוי במאה הקודמת אצל המחדשים).

18. הרב הנזיר סימן כאן: "אינם?".

הצורה החטובה בקדושתה המיוחדתה של ישראל, ומכניסים אותם בעודם בסרוסם וקלקולם אל תוך המחנה פנימה, שמוסיפים הם רק הוה על הוה ושבר על שבר.

יש אמנם בתוך הצרה הזאת מין הגנה בזה עצמו, במה שאי אפשר כלל שיוקחו הענינים בשלמות צורתם מעולם הזה, מפני שאין יד זרה מגעת לעולם שאולי שחוץ מחוגו. ועל כן אין המחלה של הזריות עשויה להעשות טבע קבוע בתוך האורגן הרוחני של ישראל, כי אין לו כח ותנאי של קיום מצד עצמו. זאת היא אמנם הגנה כללית, אשר מאת ד' היתה זאת השומר אמת לעולם. אבל מצד מחלה עוברת לא יצאנו, כי אם בהנזר לגמרי מכל דרך זרה: וישכן ישראל בטת, בדד עין יעקב.

כז

בהאמת הגדולה, שכל תוקי התורה הם חוקות שמים
וארץ ממש, שלא ישתנו בשום אופן על-ידי שום שינוי
רעיוני, ואינם תוכנים סימבוליים לעורר רק מחשבה ורעיון,
באמתת ערכה היא יסוד העולם ויסוד האומה הישראלית.
ובכח המצייר לבד, מה שהאומה מציירת כן את האופן
התאורי של חוקי התורה בפעל, חוץ מהאמת המוחלטה
העליונה שבה, היא נוטלת גם כן את המעוז החזק לכל
עמדותיה בחיים, והציור לבדו די הוא לתן נועם ותכונה
עזיזה ריאלית לכל אותו המרחב של התפשטות דרשתה
של תורה, שמתהפך למזון מבריא ולסם חיים לכל האומה
כולה לדורותיה. ומן הציור התאורי, בכח המדמה של
האומה, באה היא אל מרום האמת, ומוצאה היא את יסוד
חייה חיי עולם בתורת אמת ביסוד אמת לאמתו. אך עמי
המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע, בכל צרתם לו צר
ומלאך פניו הושיעם, באהבתו ובחמלתו הוא גאלם וינטלם
וינשאם כל ימי עולם.

כז

הקוים המחשבתיים העליונים של שפעת רוח הקודש
העליונה, של אור התורה, הם הם המתפשטים מראשית
אצילותם המזרחת עד עומק תחתית של כל הסתעפותיהם,
ההלכותיות, הפלפוליות, האגדיות, הדרשיות, הרזיות,
הרמזיות. וכל המהלכים השונים שמתגלים על בהיקות
אורות הכל, מזיו החיים העליונים של עצת עליון הם
נמשכים. וכפי כחו הרוחני של האדם, וכפי טהרת נשמתו,
הדי הוא חש ומרגיש הרגשה חיה וקימת את האור הכולי
שבתוך הפרטים, ומתגלה עליו הוד הזיו של עסק התורה
לשמה.

אור אבות - עבודת נדבה

כח

¹⁹ מראש מקדמי תבל, מראש צורים, מאבות העולם, מורשה הולכת לעבודת אלהים חפשית, להתגלות לב בקודש, להחתיים חותם קודש על פי הגות לבב, בכל עובדא, בכל צורת חיים, בכל תיאור זמן, ובכל חליפות המאורעות. ההתגלות הרשותית, עבודת הנדבה, היא מתנשאת בשטף משוחרר, מרימה את עצמת הנשמה וכל כחותיה, עומדת היא בשיא גבה בעולם החופש שלה, כל זמן שלא באה לכלל שכלול ובנין, לביצור עם, וסדר תכנית גוי מסודר, פועל ונפעל בתכנית הסתורית קבועה.

התכנית העולמית המסודרה גבוהה היא בערך פיתוחה בצורתה הפנימית, עם כל צמצומה, מהזוהר השירתי של ההופעה הרשותית, עם כל רוחב התפשטותה. יש אמנם עת תלכד הצורה העליונה במצודת הגבלותיה, עד כדי דכדוך רוחה. אז מאיר אור אבות, ברית אבות לבנים תזכור, והשלהבת הרשותית, של עבודת נדבה, פורצת את הגבולות, ממזגת את הרוח, ומזהרת את המפעלים, מלשדת את יובש הדקדוקים, ומעירה את אש החיים שבהם.

יש אשר יבא הלהב כנחל פרצים, ופרצים מבחוץ ופרצים מבפנים זה בזה יפגשו. יש אשר הצורות שהחיים תלויים בהם יתשטשו מזעות הרגשות, אשר יעורר הרוח בשברו מסגרותיו, ואחרי בקעו את יסוד סגורו, יופיע אורו מסביב, ויתגלם בכלים מכלים שונים, ישוב ויבנה חרבות, ובנין חדש מלא ישן בכליל הדרו יקום. מלך פורץ גדר לעשות לו דרך.

19. על פרק זה סימן הרב הנזיר: "נשגב!!!".

גְּדוֹר פְּרָצִי בֶּן פְּרָצִי וּמְחַדֵּק לְקוֹט שׁוֹשָׁן. יגדל לפעמים
מדת הפרץ עד כדי יציאת חוץ, עד כדי נפילת אבדון, אבל
גם שאול ואבדון נגד ד', מוריד שאול ויעל, זו עדת קרח
שעתידה לעלות. ועתידין לעלות כל אשר נפלו מיתרון
חשק, משקיקת עליה בלא עת, ומכל פחיזה אשר ניצוץ
מהארת קודש בתוכה גנוז, והם הם רוב הנופלים
המעפילים, אשר בחטאם מתו. וסוף סוף על כולם נאמר
אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבת. ובסדר החיים,
אותו הדילוג אשר בא למשבר במועדים קדומים, יבא
לתפקידו בזמנים מאוחרים בצורה יותר מוגבלת ויותר
מתוקנה, ואז גם במהדורה תנינה עדיין לא נתבסס התוכן.
עוד בה שלישיה, ודבר צוה לאלף דור. והנטיעה תחזור
אחרי עקירתה ותנטע, ונבנו בתוך עמי, וישבעו חי ד'
במשפט ובצדקה. ורחוקים יבאו ובנו בהיכל ד', וגם מהם
אקח לכהנים וללויים אמר ד'.

כט

הצביון הישראלי נגמר ביסודו על ידי האבות, ובמילואו במתן תורה, היום הזה נהיית לעם לד' אלהיך. וכל תיקוני העולם שיבואו עד עד, אינם כי אם להעלות יותר, לשכלל למעלה למעלה, אבל לא לבטל את הצורה והצביון בשביל להביא צביון יותר עליון, כי נחלת יעקב בלא מצרים היא, והדעת, נשמת התפארת, עולה למעלה למעלה עד אין סוף.

מה אין כן כל האומות, מאפס ותוהו נחשבו לו, תוהו הם בלא צורה גמורה. והתעלותם בוא תבא על ידי ביטול צורתם הקודמת לגמרי, אליך גויים יבואו מאפסי ארץ, ויאמרו אך שקר נחלו אבותינו, הבל ואין בם מועיל. התוכן היסודי, הכלי הקיים בצורתו, לא נגמר עדיין אצל כל עם, צורת האדם לא חלה עדיין עליהם, ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם, אתם קרויים אדם, ואין אומות העולם קרויים אדם.

כל הידיעות והשכלולים, השכליים והמעשיים, שהם נראים כל כך עשירים בצורה החיצונה שלהם, אינם נותנים את הנשמה התוכית, לקבע את רצון הפנימי של העם ואופיו העצמי בצורה אידיאלית בהירה, הראויה להתכנית האנושית השלמה, לצלם אלהים בבהירות ישותו. ובערך הקודש עומדים הם במצב הגולמיות החסרה, וכל קודש שמצוייר אצלם הוא באמת אך טמא לגבי מרום קודש האמת אשר לישראל, קודש ישראל לד'. וזהו דבר פשוט מאד, שהרי אפילו במדריגות הקודש הפנימיות, כל מה שהוא קטן במעלתו לגבי חבירו, טהרתו וקדושתו לגבי הנעלה ממנו, כטומאה היא נחשבת.

ובזה ידע ישראל עד כמה עליו לשמור את צורתו, עד כמה יברח מלערב צלמו, הקדוש בקדושת קודש קדשים,

בצולמא דארמאה, כי כל אשר חֶלֶק ד' להם תחת כל
השמים, תועבה היא לישראל אם ישא את עיניו להם,
לזנח צור מעוזו, ולרדת לעמוק חשכים זה. כי אך עמי
המה, בנים לא ישקרו, ויהי להם למושיע.

ל

הגידול הנשמתי שבישראל²⁰, כשהוא הולך בלא מפריע, מוצא הוא את עצמו מותאם בכל תוצאותיה הקיצוניות של עמלה של תורה, והוא משוטט בים גדול זה, וחש בתוכו את יסוד חייו, כדג השט במים. כל זרות של דעה הנקלטת מחוץ למחנה ישראל, על פי הערכים הנבדלים של קליטתה העומק הנפש, מונעת היא את עצמיות החיים מהתפשטותם השלמה, והגבורה התורית מתחלשת, והגדלת הפלפול ומסקנותיו נעשים דברים זרים אל הרוח. וזאת היא צרה פנימית, חלי וקצף, שעתידין ישראל להגאל ממנה, כי ד' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר. הלכות אינן בטלות, שנאמר הליכות עולם לו, ותוצאותיו מקדם, כימי עולם.

20. גם באורות-התורה יב, ז הביטוי "הגידול הנשמתי אשר לישראל".

מקורות¹

א

קובץ ג, יג:–יד.

סמוך לפניו בכתי"ק: אורות האמונה עמ' 125 (מהדו"ק עמ' 90) ד"ה המחשבה.

כשרון ספור תהלת ד' אשר לישראל – ישעיה מג, כא.

שהיתה גנוזה לפני הקב"ה אלפים שנה – שבת פח: וראה עין–איה שם (מאורות הראי"ה לשבועות עמ' רז–רח).

מידי אביר יעקב – בראשית מט, כד.

כי צדקתם מאת ד' – ישעיה נד, יז.

תולעה – איוב כה, ז.

מיושב בסתר עליון – תהלים צא, א.

מעונה אלהי קדם – דברים לג, כז.

מעון היית לנו – תהלים צ, ב.

הכל מאת ד' – ע' איכה ג, לח.

ואני בד' אעלוזה – חבקוק ג, יח.

ב

קובץ ג, נ:

סמוך אחריו בכתי"ק: אורות הקודש, מוסר הקודש פרק קכב.

ג

קובץ ג, נג.

סמוך אחריו בכתי"ק: אורות הקודש, הגיון הקודש פרק כב.

המושל בגבורתו עולם – תהלים סו, ז.

וישמחו ויעלצו – תהלים סח, ד.

עד ארגיעה לשון שקר – משלי יב, ט.

אז ירד שריד – שופטים ה, יג.

אשר נתנה מפי הגבורה – מכות כד.

1. מרן הרב הנזיר נהג לציין ברשימותיו ובשיעוריו על אורות הקודש היכן נדפס הפרק הסמוך לפרק הנלמד בתוך קבצי הכתבי יד, לפניו ולאחריו, מתוך הנחה שמרצף הפרקים אפשר ללמוד על מגמה אחת, לעיתים סביב נושא אחד

שושנה העליונה - זוהר תולדות קלז. ויחי רכא. תשא קפט: שמיני לז:-לח. אחרי עד. אמור קז. פנחס רטז: רלג:- תצא רעח: האזינו רפו: תיקוני זוהר תי' כה-כו. יהי רצון קודם תהלים, מספר שערי ציון שער ג. אורות, למהלך האידיאות בישראל פרק ו. אורות הקודש, התעלות העולם פרק לב. מוסר הקודש פרק סז. אורות האמונה עמ' 133 (מהדו"ק עמ' 97). מאמרי-הראי"ה עמ' 489, שיעורים בספר הכוזרי פרק ג. עין איה שבת כרך ב פרק ט אות פט (גנזי ראי"ה עמ' 93). עולת ראייה א ענייני תפילה סע' ב, עמ' יא, והערת הרצי"ה בח"ב עמ' תלד-תלה סי' ג. אדר היקר, רעיונות לתולדות הגאון אדר"ת ז"ל, עמ' מח. אגרות הראי"ה, אגרת תקנה (ב, עמ' קפז). אוצרות הראי"ה ד, עמ' 82.

חסדי דוד הנאמנים - ישעיה נה, ג.

עורי עורי - ישעיה נב, א.

עורי זרע ה' - ישעיה נא, ט.

ד

קובץ ג, לא.

סמוך לפניו בכתי"ק: אורות, ישראל ותחיתו פרק ג.

סמוך אחריו בכתי"ק: אורות-הקודש, מוסר הקודש פרק כז.

דליו שוקים מפסח - משלי כו, ז.

לראות גאות ד' - ע' ישעיה כו, י-יא.

לדבר נפלאות על אל אלים - דניאל יא, לו.

לעם לא ידעו ד' - ע' שמואל-ב כב, מד; תהלים יח, מד.

כסף סיגים מצופה על חרס - משלי כו, כג.

עד ארגיעה לשון שקר - משלי יב, יט.

ה

קובץ ג, מט.

נדפס באורות האמונה עמ' 37 (מהדו"ק עמ' 15).

ותרנית היא - ירושלמי עבודה-זרה א, א. ילקוט שמעוני עובדיה רמז תקמב. אורות התשובה יב,

י.

הביאו לבקר זבחים - עמוס ד, ד-ה.

שתה בשמים פיה - ע"פ תהלים עג, ט.

לחפות דברים אשר לא כן על ד' - ע"פ מלכים-ב יז, ט.

שמראה מבחוק, על ידי פישוט טלפים - בראשית-רבה סה, א. ויקרא-רבה יג, ה. מדרש תהלים

פ, ו. אורות התשובה יב, י. עין-איה ברכות ב, רסא, רסג, רצא. אורות, ישראל ותחיתו פרק ה.

אורות-הקודש, האהבה הכוללת פרק מז. מאמרי הראי"ה, קיצור מסילת ישרים סע' ה. אוצרות

הראי"ה עמ' 744, אפיקים בנגב פרק ו. וראה להלן פרק יא.

כסף סיגים מצופה על חרס - משלי כו, כג.

אחטא ואשוב, אחטא ויום הכפורים מכפר - משנה יומא פה:
באר צרה נכריה - משלי כג, כז.

ולזיף את קלא אילן - בבא-מציעא סא: ורש"י שם. ספרי במדבר קטו.

תכלת הדומה לים - סוטה יז. מנחות מג: חולין פט.

ועתיד הוא עשו הרשע - ירושלמי נדרים ג, ח. ילקוט שמעוני ירמיה רמז שלג. עובדיה רמז תקמט.
וראה להלן פרק י.

גם אם תגביה כנשר - עובדיה א, ד.

וישראל עושה חיל - במדבר כד, יח ("והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר איביו וישראל עשה חיל.

וירד מיעקב והאביד שריד מעיר"). ע' זוהר בלק ריב, וע' עין-איה ברכות א, עט.

וברצות ד' דרכי איש - משלי טז, ז.

ו

קובץ ג, לה:

סמוך אחריו בכתי"ק: אורות הקודש, חכמת הקודש פרק נג.

וכל המרפא עצמו - ברכות סג.

התרפית ביום צרה - משלי כד, י.

עמק עכור לפתח תקוה - הושע ב, יז.

ז

קובץ ג, ל:

נדפס באורות, ישראל ותחיתו סוף פרק ג.

סמוך לפניו בכתי"ק: להלן פרק ז.

סמוך אחריו בכתי"ק: לעיל פרק ד.

המינות הפקירה את המשפט - ראה אורות, ישראל ותחיתו פרק טו. אורות התשובה יב, י.

ח

קובץ ג, ל:

סמוך לפניו בכתי"ק: להלן פרק ח.

סמוך אחריו בכתי"ק: אורות, ישראל ותחיתו סוף פרק ג המובא לעיל פרק ז.

שאינה יוכת שער דמנגח כי תורא - ישעיה כד, יב. סוטה מח. בבא-קמא כא. זוהר בלק קפו. וראה

אורות האמונה עמ' 29 (מהדו"ק עמ' 9), עמ' 34 (מהדו"ק עמ' 13) ד"ה אותו הטשטוש. אורות,

אורות ישראל פרק ח סע' ה.

ממצות בטלות של עתיד לבא - נדה סא:

מקסם שוא חזתה - יחזקאל יג, ז.

אמרת אלוה צרופה - שמואל-ב כב, לא. תהלים יח, לא. משלי ל, ה.
 לא נתנו המצות וכו' וכי מה וכו' - בראשית רבה מד, א. רמב"ן דברים כב, ו. וראה אוצרות-
 הראי"ה עמ' 746, "אפיקים בנגב" פרק ז.
 מבלעה נחלת ד' - שמואל-ב כ, יט.
 שהחשך מכסה ארץ - ישעיה ס, ב.
 הפרנציפיון - העקרון.
 ומלחמת ד' היא ונקמת היכלו - ע' ירמיה נ, כח; נא, יא.

ט

קובץ ג, ל.

סמוך אחריו בכתי"ק: לעיל פרק ז.
 שמתבאר על ידי דורשי רשומות - ?
 הנה שמוע מזבח טוב - שמואל א טו, כב.
 תפארת עוזנו במתן תורה - תהלים פט, יח. ברכות נח.
 שממית ידים לתפש - משלי ל, כח.
 בלשון מדברת גדולות - תהלים יב, ד.
 לא יבא עוד שמשך - ישעיה ס, כ.

י

קובץ ג, עט.

נדפס באורות האמונה עמ' 35 (מהדו"ק עמ' 14).
 סמוך אחריו בכתי"ק: להלן פרק יא.
 השפלה הגבה והגבוה השפל - יחזקאל כא, לא.
 להתעטף בטלית - נסמן לעיל פרק ה "ועתיד הוא עשו הרשע".
 חלוקא דרבנן - ע' עולת ראייה ב, עמ' תמא. מלון הראי"ה, מהדו"ב, עמ' תכב הערה 10.
 מתגברת ללשונה - תהלים יב, ה.
 ולהפכו לדוה מטומאה - זוהר תצא רפב. תיקוני זוהר תיקון לג. וע' אורות התורה ג, ב. אורות
 האמונה עמ' 31 (מהדו"ק עמ' 10) ד"ה המינות תפשה.
 כל קוץ וקוץ שבתורה, שדרש על כל קוץ וקוץ - מנחות כט: וע' עין איה שבת ב, יא, ה.
 ונשא כליו של בן כוזיבא - איכה רבה ב, ד. רמב"ם הל' מלכים ומלחמותיהם יא, ג.
 מסר נפשו על נטילת ידים - עירובין כא:
 ויצאה נשמתו באחד - ברכות סא:
 נקיבת השם, של בן האשה הישראלית - ויקרא כד.
 אחת היתה ופרסמה הכתוב - שמות רבה א, כת. ויקרא רבה לב, ה. במדבר רבה כ, כב.
 הקוראת שלום לכל - ויקרא רבה לב, ה.
 הומיה וסוררת - משלי ז, יא.
 וכל קרני רשעים אגדע - תהלים עה, יא.

יא

קובץ ג, עט:

סמוך לפניו בכתי"ק: לעיל פרק י.

סמוך אחריו בכתי"ק: אורות הקודש, הגיון הקודש פרק כד.

מתוך באר צרה נכריה - משלי כג, כז.

ארס המינות - ביטוי זה גם במאמרי הראי"ה עמ' 59, "פרק בהלכות ציבור". אורות האמונה עמ' 98 (מהדו"ק עמ' 69).

שורש ראש ולענה - דברים כט, יז.

בשיחתו של ראש המינות עם ר' יהושע בן פרחיה, והלא עיניה טרוטות, באכסניא - סנהדרין קז. (בהשמטות הצנזורה)

וראיתם אותו - במדבר טו, לט.

ונמשלת כנסת ישראל ליונה - ברכות נג: שבת מט. קל.

פשיטת הטלפים החזירית - עיין לעיל פרק ה וש"נ.

ווערקהייליגקייט - קידוש העבודה (המעשים) בלע"ז.

להזהר מהוראותיו של מורה נבוכי הזמן - רנ"ק בריש ספרו.

לא כאלה חלק יעקב - ירמיה י, טז. נא, יט.

והייתם קדושים - במדבר טו, מ.

זו קדושת מצות - ספרי במדבר קטו.

ישלח עזרך מקודש - תהלים כ, ג.

זו קדושת מעשים שבך - ויקרא רבה כד, ד.

יב

קובץ ג, פא.

סמוך לפניו בכתי"ק: אורות, ארץ ישראל פרק ח.

התלמוד המעשי - ביטוי זה גם בעקבי-הצאן עמ' קמד "עבודת אלקים". אורות עמ' קא (=מאמרי

ראיה 327) "קריאה גדולה". אגרות א אגרת קמט, עמ' קצד.

הלימוד הרוחני - ביטוי זה גם באגרות א אגרת קמט, עמ' קצה.

כי תבא חכמה בלבך - משלי ב, י-יא.

יג

קובץ ג, נב.

סמוך לפניו בכתי"ק: אורות הקודש, הדבקות הכללית פרק יח.

כל רואיהם יכירם - ישעיה סא, ט.

שמתין לגאון עולם - ישעיה ס, טו.

יד

קובץ ג, נה:

סמוך אחריו בכת"ק: להלן פרק כ.

טו

קובץ ג, נה.

סמוך לפניו בכת"ק: אורות הקודש, מוסר הקודש פרק כד.

נהפכים לסם מות – יומא עב:

טז

קובץ ג, מ.

נדפס באורות, ישראל ותחיתו פרק כד.

סמוך לפניו בכת"ק: אורות הקודש, התעלות העולם פרק כז.

סמוך אחריו בכת"ק: אורות הקודש, חכמת הקודש פרק פג.

לידי תלמוד ולידי מעשה – ע' קידושין מ:

יז

קובץ ג, צ.

ואם שמעת דבר מפי קטן שבישראל – ספרי דברים מא. במדבר רבה יד, ד.

יח

קובץ ג, לט.

נדפס באורות הקודש, חכמת הקודש פרק טז.

פה אל פה – במדבר יב, ח.

וחכמי תורה עדיפי מנביאים – בבא-בתרא יב. זוהר צו לה.

גאותן של ישראל – חגיגה ה:

יט

קובץ ג, א.

נדפס באורות הקודש, חכמת הקודש פרק יח.

כ

קובץ ג, נה:

סמוך לפניו בכתי"ק: לעיל פרק יד.

סמוך אחריו בכתי"ק: אורות הקודש, חכמת הקודש פרק ז.

משאיבת רוח הקודש – ירושלמי סוכה ה, א. תוספות סוכה נ: ד"ה חד. הערת הרצי"ה בספר מצות

ראיה א, א ד"ה "שם בד"ה בשלה", עמ' רד, ובשיחות הרצי"ה מס' 52 עמ' 16.

וריא נבלת עבודה זרה – ע' ערפלי טוהר עמ' כג ד"ה בילדותי, ובמקורות שם.

לא כאלה חלק יעקב – ירמיה י, טז. נא, יט.

ריח בגדיו הוא כריח שדה אשר ברכו ד' – בראשית כז, כז. זוהר חיי שרה קכב. ויחי רכד: תרומה

קכז: ויקהל ריח. תצא רפא.

כל הדר בחוצה לארץ – כתובות קי: זוהר יתרו עט: בהר קט:

כא

קובץ ג, פז.

נדפס בקובץ "בשמן רענן" לע"נ חתנה-דבי-נשיאה הרב נתן רענן זצ"ל, חלק א, עמ' שכד.

סמוך אחריו בכתי"ק: אורות, ישראל ותחיתו פרק כב.

הלא כה דברי – ירמיה כג, כט.

עשה אונך כאפרכסת וכו' – חגיגה ג:

כפלים לתושיה – איוב יא, ו.

כי ד' יתן חכמה – משלי ב, טז.

כב

קובץ ג, מב:

סמוך לפניו בכתי"ק: אורות הקודש, מוסר הקודש פרק עו.

ורוח הקודש מקשקשת – סוטה ט: זוהר תרומה קמז. בלק קפח: אורות-התשובה סוף פרק ג.

מזמרת משכיל – תהלים מז, ח.

בגילת ורנן – ישעיה לה, ב.

כג

קובץ ג, עו.

נדפס בקובץ "בשמן רענן" לע"נ חתנה-דבי-נשיאה הרב נתן רענן זצ"ל, חלק א, עמ' שכ-שכא.

סמוך אחריו בכתי"ק: אורות-הקודש, חכמת הקודש פרק פח.

האירו ברקיו תבל – תהלים צז, ד.

עז וחדוה במקומו – דברי-הימים-א טז, כז.

וארץ ישראל מתפשטת בכל העולם כולו – ע' ספרי ריש דברים "ודי זהב". ילקוט שמעוני דברים

רמז תשצב. זכריה רמז תקעה. גנזי ראי"ה לחודש האביב, עמ' 55. עין-איה ברכות ט, רסג.

האירו ברקיו תבל – תהלים צז, ד.

שש אנכי על אמרתך - תהלים קיט, קסב.
 למען שמך ד' וסלחת - תהלים כה, יא.
 כי אתה ד' טוב וסלח - תהלים פו, ה.
 ומאן דאיהו זעיר איהו רב - זוהר חיי שרה קכב: שלח קסת. וראה ערפלי טוהר עמ' קכה ד"ה
 בנקודה הקטנותית = אורות-הקודש, ד, הענוה האצילית פרק ג.
 וענוים ירשו ארץ - תהלים לז, יא.
 נקודת ציון הפנימית - עץ חיים שער הארת המוחין פרק ה. תיקוני זוהר סוף תיקון לז. וע' מלון
 הראי"ה מהדור"ב עמ' רח, עמ' תלא הערה 8.
 כמו חלב ודשן - תהלים עא, כא-כג.
 ופדויי ד' ישובון - ישעיה לה, י.
 אור זרוע לצדיק - תהלים צז, יא.
 דרך מצוותיך ארוץ - תהלים קיט, לב.
 למה נקרא שמה ארץ - בראשית רבה ה, ח.
 וזרע עבדיו ינחלוה - תהלים סט, לז.

כד

קובץ ג, פ.

נדפס בקובץ "בשמון רענון" לע"נ חתנה-דבי-נשיאה הרב נתן רענון זצ"ל, חלק א עמ' שכ.
 סמוך לפניו בכת"ק: אורות הקודש, הגיון הקודש כד.
 סמוך אחריו בכת"ק: אורות, ארץ-ישראל פרק ח.
 בחקותיך אשתעשע - תהלים קיט, טז.

כה

קובץ ג, פה:

שאוב שבעיסה - ברכות יז.
 סורי הגפן נכריה - ירמיה ב, כא. זוהר בלק קפט: ראה אורות, ישראל-ותחיתו פרק ט. למהלך
 האידיאות בישראל פרק ד. אורות הקודש, הטוב הכללי פרק יט. אורות האמונה עמ' 26 (מהדור"ק
 עמ' 7) ד"ה "ורוח זוהמא". אוצרות הראי"ה עמ' 774 אפיקים בנגב פרק יט.
 הוה על הוה - יחזקאל ז, כו.
 שבר על שבר - ירמיה ד, כ.
 וישכן ישראל בטח - דברים לג, כח.

כו

קובץ ג, פט:

סמוך לפניו בכת"ק: חכמת הקודש פרק קיג.

חוקי התורה הם חוקות שמים וארץ - ע' ירמיה לג, כה. נדרים לא: -לב.
 ואינם תוכנים סימבוליים - עין איה שבת ט, דף פח: (מאורות הראי"ה שבועות עמ' קצו).
 אורות-הקודש, חכמת הקודש פרק קט, מוסר הקודש פרקים מה, סד. אורות התשובה יא, ה.
 מאמרי-הראי"ה עמ' 24-25 "טללי אורות"; עמ' 541, "הערה כוללת". משנת-הרב, מהדורת
 ה'תשנ"ה, פרק ד סע' יא; שם בנספח בריש עמ' קנג. אוצרות הראי"ה ח"ב עמ' 915. קובץ "באורו"
 עמ' 17.

אך עמי המה - ישעיה סג, ח-ט.

כז

קובץ ג, צב:

סמוך אחריו בכתי"ק: החיות העולמית כג.

כח

קובץ ג, נח.

סמוך אחריו בכתי"ק: אורות הקודש, הענוה האצילית פרק ד.

ברית אבות לבנים תזכור - תפילת מוסף לראשי חודשים.

חדש מלא ישן - אבות ד, כ.

מלך פורץ גדר - בבא קמא ס:

גדור פרצי בבן פרצי - סליחה "'שְׁעָה נְאֻסָר'" בסוף סליחות לשבעה עשר בתמוז. וע' אורות
 התשובה ד, ת.

שאל ואבדון נגד ד' - משלי טו, יא.

מוריד שאל ויעל - שמואל-א ב, ו.

זו עדת קרח - סנהדרין קט:

הנופלים המעפילים - במדבר יד, מ-מה. דברים א, מא-מו.

אספו לי חסידי - תהלים נ, ה.

ודבר צוה לאלף דור - תהלים קה, ת. דברי-הימים-א טז, טו.

ונבנו בתוך עמי - ירמיה יב, טז.

וישבעו חי ד' - ע' ירמיה ד, ב.

ורחוקים יבאו ובנו - זכריה ו, טו.

וגם מהם אקח - ישעיה סו, כא.

כט

קובץ ד, מח:

היום הזה נהיית - דברים כז, ט.

נחלת יעקב בלא מצרים - שבת קיח.

מאפס ותוהו נחשבו לו - ישעיה מ, יז.
 אליך גויים יבואו - ירמיה טז, יט.
 ואתן צאני צאן מרעיתי - יחזקאל לד, לא.
 אתם קרויים אדם - יבמות סא. בבא-מציעא קיד: כריתות ו:
 קודש ישראל לד' - ירמיה ב, ג.
 מלערב צלמו... בצולמא דארמאה - זוהר ויחי רי"ט:-רכ. אמור קד: וע' עקבי הצאן "המחשבות",
 עמ' קכב.
 כל אשר חָלַק ד' להם תחת כל השמים - דברים ד, יט.
 צור מעוזו - תהלים לא, ג.
 כי אך עמי המה - ישעיה סג, ח.

ל

קובץ ד, מט:
 ד' בַּדַּד יִנְחֵנוּ - דברים לב, יב.
 הלכות אינן בטלות - ירושלמי מגילה א, ה. רמב"ם הל' מגילה ב, יח.
 הליכות עולם לו - חבקוק ג, ו.
 ותוצאותיו מקדם - ע"פ מיכה ה, א.